

Binnen de vaste commissie voor Financiën hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de staatssecretaris van Financiën, van 29 juni 2012¹, over de gevolgen voor de kredietverlening van de Wet bankenbelasting die aan de orde kwamen tijdens de plenaire behandeling van dat wetsvoorstel, en de verhouding daarvan tot de informatie over de gevolgen voor de kredietverlening zoals deze door De Nederlandsche Bank (DNB) worden geschetst in de bijlage bij de brief van 25 mei 2012², enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De voorzitter van de commissie,
Aptroot

De adjunct-griffier van de commissie,
Giezen

¹ Kamerstukken II 2011/12, 33 121, nr. 32.

² Kamerstukken II 2011/12, 33 121, nr. 31.

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van 29 juni 2012. Deze leden vragen een nadere toelichting op onder andere de gehanteerde scenarioanalyse.

In het eerste gehanteerde scenario, komt DNB uit op een afname van het kredietvolume van ongeveer 0,05%. Dat komt bij een totaal kredietvolume van € 1 000 mld. neer op een afname van het uitstaande kredietvolume aan de private sector van ongeveer € 500 mln. per jaar. Vervolgens staat in de brief dat in het eerste scenario DNB rekent op een afname van de kredietverlening over tien jaar cumulatief van ongeveer € 10 mld. Op jaarbasis betekent dat, dat de kredietverlening met € 1 mld. afneemt. Hoe verhoudt deze jaarlijkse afname van € 1 mld. zich tot de eerdere genoemde jaarlijkse afname van € 0,5 mld. binnen hetzelfde gehanteerde scenario van DNB? Verder lezen de leden van de VVD-fractie dat naarmate de opbrengst van de bankenbelasting verder wordt verhoogd, de gevolgen voor de kredietverlening zich steeds meer bewegen naar het scenario waarin de bankenbelasting volledig ten laste van de kredietverlening komt (het tweede scenario). Welke aanname ligt hieraan ten grondslag? En welke aannames liggen ten grondslag aan de analyse van DNB dat het daadwerkelijke effect op de kredietverlening bij een bankenbelastingopbrengst van € 600 mln. «ergens tussen de twee beschreven scenario's» in ligt?

Verder vragen de leden van de VVD-fractie een nadere toelichting op de brief van 25 mei 2012¹ waarin op pagina 2 wordt verwezen naar de stelling van DNB dat «een bankenbelasting leidt tot een toename van prudentiële risico's». Hoe verhoudt deze opmerking zich tot pagina 8 van de memorie van toelichting van de Wet bankenbelasting waarin staat dat de bankenbelasting juist «een bijdrage levert aan risicobeheersing binnen het financiële systeem»?

De leden van de VVD-fractie zijn content met de schriftelijke bevestiging van de toezegging tijdens de plenaire behandeling van de Wet bankenbelasting, dat DNB de effecten van diverse maatregelen op de kredietverlening zal monitoren. Kan de Tweede Kamer te zijner tijd over de bevindingen worden geïnformeerd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de bevindingen van DNB met betrekking tot de effecten van een verhoging van de bankenbelasting op de kredietverlening in Nederland. De leden van de PvdA-fractie zijn verwonderd over het door DNB sterk negatief geraamd effect op de kredietverlening, uitgaande van een verhoging van de bankenbelasting van € 300 mln. naar € 600 mln. De minister van Financiën heeft eerder tijdens de Algemene financiële beschouwingen in 2011 nog opgemerkt dat: «(...) de Nederlandsche Bank inmiddels al heeft gezegd dat het geïsoleerde effect van de bankenbelasting op de kredietverlening waarschijnlijk niet meetbaar is». In het nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State staat dat uit die uitspraken geconcludeerd kan worden: «dat de verwachtingen omtrent de kwantitatieve inschatting van dat geïsoleerde effect [op de kredietverlening] als laag werd ingeschat». Die inschattingen in het nader rapport en tijdens de Algemene financiële beschouwingen van 2011, verhouden zich opmerkelijk tot de nieuwe ramingen van de effecten zoals gemaakt door DNB. De leden van de PvdA-fractie willen weten hoe de discrepantie

¹ Kamerstukken II 2011/12, 33 121, nr. 31.

tussen deze eerdere inschattingen en de daaropvolgende raming door DNB tot stand heeft kunnen komen. Voorts bevreemdt het de leden van de PvdA-fractie dat een bankenbelasting van € 300 mln. zou leiden tot gecumuleerd € 10 mld. minder kredietverlening na tien jaar en 1 à 2% daling van de huizenprijzen, terwijl een bankenbelasting van € 600 mln. tot gevolg zou hebben dat na tien jaar de kredietverlening € 200 mld. lager uitvalt, de huizenprijzen met bijna 20% instorten en de consumptie en investeringen met vele tientallen miljarden euro's dalen. Opheldering is dringend gewenst, al is het alleen maar om de verdenking weg te nemen dat hier niet sprake is van objectieve voorlichting op basis van wetenschappelijke inzichten, maar gerichte beïnvloeding met het oog op een blijkbaar politiek gewenste uitkomst.

De leden van de PvdA-fractie willen nog enkele kritische kanttekeningen plaatsen bij de kwantificering van de effecten van een verhoging van de bankenbelasting. De doorrekening van DNB gaat uit van twee scenario's. Scenario 1 gaat uit van volledige doorberekening aan de consument en scenario 2 uitgaat van volledige toerekening van de bankenbelasting aan de winst (winstreductie).

Allereerst willen de leden van de PvdA-fractie weten waarom door DNB geen gebruik is gemaakt van een gemengd scenario waarin zowel afwenteling op de consument als winstreductie plaatsvinden. Naar de mening van de leden van de PvdA-fractie lijkt DNB nu in de fallacy of the excluded middle te stappen. Dit ook met het oog op de inschatting van de effecten van de bankenbelasting door het Centraal Planbureau (CPB) die in de bijlage bij Keuzes in Kaart¹ wel een gemengd scenario presenteert met ook veel beperktere effecten op economische groei en kredietverlening. Hoe waardeert de staatssecretaris deze inschatting van het CPB zoals gemaakt in de notitie van het CPB van 31 mei 2012? Is de staatssecretaris niet ook van mening dat dit gemengde scenario een veel realistischer beeld geeft van de economische effecten van een verhoging van de bankenbelasting? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie merken verder op dat DNB in een eerdere studie naar de effecten van de bankenbelasting op de kredietverlening slechts één scenario hanteerde dat in sterke mate uitging van de mogelijkheid tot afwenteling op de consument. In de recente studie van DNB wordt daar een scenario aan toegevoegd dat uitgaat van volledige toerekening van de bankenbelasting aan de winst. De leden van de PvdA-fractie willen weten op basis van welke argumenten het scenario van winstreductie bij een bankenbelasting van € 300 mln. van mindere relevantie was als bij een bankenbelasting van € 600 mln.? Waarom is het meenemen van dit tweede scenario nu van grotere relevantie en waarom voldoet het scenario van doorberekening aan de consumenten nu niet meer, maar tot zeer recent wel nog?

DNB draagt in haar brief argumenten aan waarom een bankenbelasting in een laagconjunctuur en in de context van de onder Basel III vereiste kapitaalversterkingen extra hard aankomt en direct haar effect op de winstgevendheid zal hebben. De leden van de PvdA-fractie hebben begrip voor deze argumenten, maar stellen wel vast dat de drie grootste banken aan hun kapitaalvereisten onder Basel III voldoen en gezamenlijk over 2011 een nettowinst boekten van ruim € 9 mld. Daarnaast merken de leden van de PvdA-fractie op dat hoewel er sprake is van een laagconjunctuur, met alle macro-economische risico's van dien, op het monetaire vlak ook sprake is van een verruiming door de LTRO-operaties van de ECB en de herfinancieringsrente een historisch laag niveau heeft bereikt, waardoor liquiditeitsproblemen makkelijker ondervangen moeten kunnen

¹ <http://www.cpb.nl/publicatie/verkiezingsprogrammas-doorgerekend-keuzes-kaart-2011-2015>

worden. Hoe beoordeelt de staatssecretaris in dit licht de bovenstaande argumentatie van DNB aangaande de verhoging van de bankenbelasting?

Tot slot willen de leden van de PvdA-fractie de argumentatie van DNB in haar brief ten aanzien van de bankenbelasting in een internationaal vergelijkend kader plaatsen. Het Verenigd Koninkrijk heeft met haar Bank Levy een vergelijkbare belasting als Nederland geïntroduceerd waarin een onderscheid is gemaakt naar kort- en langlopende schuldfinanciering bij bancaire instellingen. De door de Britse conservatieve regering geïntroduceerde Bank Levy had in het begin een tarief van 0,078% voor kortlopende schulden en 0,039% voor langlopende schulden. Met ingang van 1 januari 2012 zijn die tarieven door de conservatieve regering verhoogd naar 0,088% voor kortlopende en 0,044% voor langlopende schulden. Ter vergelijking, de tariefstelling van de Nederlandse bankenbelasting zou – bij een lineaire stijging van de opbrengst met het tarief – 0,066% voor kortlopende schuld en 0,033% voor langlopende schulden bedragen om een opbrengst van € 900 mln. te genereren. Wat is de reactie van de staatssecretaris op de Britse tariefstelling voor de Bank Levy gegeven de vergelijkbare systematiek van de belasting? Zijn de staatssecretaris Britse onderzoeken of cijfers bekend van het effect van de Britse Bank Levy op de kredietverlening in het Verenigd Koninkrijk? Kan de staatssecretaris verklaren waarom de veel hogere bankenbelasting in het Verenigd Koninkrijk blijkbaar minder reden geeft tot bezorgdheid over de kredietverlening bij de monetaire autoriteiten dan in Nederland?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris betreffende de bevindingen van DNB over de effecten van een verhoogde opbrengst van de bankenbelasting op de kredietverlening. Deze leden hebben wel enkele vragen over de brief.

De leden van de CDA-fractie begrijpen dat in de parlementaire behandeling van de bankenbelasting gesproken is over de gevolgen op de kredietverlening van een bankenbelasting met een opbrengst van € 300 mln. De brief van DNB beschrijft de gevolgen van een bankenbelasting met een opbrengst van € 600 mln. Deze leden begrijpen dat de gevolgen bij een verdubbeling van de opbrengst niet zomaar met een factor twee vermenigvuldigd kunnen worden. De kans dat banken de belasting niet geheel zullen kunnen doorbelasten en dus minder kredieten kunnen verstrekken, wordt groter bij het verhogen van de tarieven. Kan de staatssecretaris een schatting geven van welke factor wel realistisch is als het gaat om de gevolgen op de kredietverlening bij de genoemde verdubbeling van de opbrengst van de bankenbelasting?

De staatssecretaris concludeert dat alleen het tweede scenario in de brief van DNB significant verschilt van het in de plenaire sessie genoemde effect. De leden van de CDA-fractie zien echter ook significante verschillen tussen het tijdens en voor het plenaire debat genoemde effect en het eerste scenario uit de brief van DNB. Hoe kan het dat de staatssecretaris in de nota naar aanleiding van het verslag geantwoord heeft dat de modelmatige simulaties wijzen op een tijdelijke terugval van het kredietvolume met een daaropvolgend herstel naar het oude tijdsfad, terwijl het eerste scenario uit de brief van DNB van normale omstandigheden een vermindering van de kredietverlening betreft van € 10 mld. over een periode van tien jaar? De leden van de CDA-fractie achten het niet juist om bij een periode van tien jaar te spreken over een tijdelijke terugval. Kan de staatssecretaris verklaren waar het verschil tussen incidenteel € 0,5 mld. vermindering van kredietvolume en een vermindering van € 10 mld. in tien jaar door veroorzaakt wordt? In welke mate heeft dit te maken met de

verdubbeling van de belastingopbrengst en voor zover dit niet de reden van het verschil is, waardoor is het verschil tussen beide getallen dan wel te verklaren?

Op dit verschil tussen incidenteel en structureel na, delen de leden van de CDA-fractie de conclusie van de staatssecretaris dat dit eerste scenario van DNB niet significant verschilt van de door de staatssecretaris beschreven effecten op de kredietverlening. Dit eerste scenario wordt door DNB in de brief van 15 mei 2012 omschreven als «momenteel minder realistisch» en «extreem». De leden van de CDA-fractie vragen waarom de staatssecretaris de getallen, die door de DNB als minder realistisch en extreem gekenmerkt zijn, gebruikt heeft om tijdens het plenaire debat te antwoorden op de vragen van de leden van de fractie van het CDA, de VVD en de ChristenUnie over de effecten op het kredietvolume. Waren deze schattingen van de gevolgen voor het kredietvolume op 18 april 2012 nog realistisch en gewogen? Kan de staatssecretaris aangeven of DNB ten behoeve van de memorie van toelichting een of meerdere scenario's had berekend? Indien dit er maar één was, waarom is ervoor gekozen om slechts één scenario te berekenen en in een latere brief twee scenario's? Waarom was het op dat moment realistisch om slechts één scenario te geven? Welke economische omstandigheden zijn er gebruikt om dit scenario door te berekenen? Indien DNB meerdere scenario's had doorgerekend, welk scenario is dan in de memorie van toelichting opgenomen en waarom slechts dat scenario? Tot slot zijn de leden van de CDA-leden zeer verbaasd over de volgende passage uit de brief van de staatssecretaris van 29 juni 2012: «Uw Kamer heeft echter niet willen wachten op de bevindingen van DNB, waardoor de stemmingen hebben plaatsgevonden op 22 mei jl., enkele voordat uw Kamer de brief van DNB had ontvangen». Kan de staatssecretaris nader toelichten wat hij met deze passage bedoelt? Hoe verhoudt dit zich tot de beslissing van de staatssecretaris om de brief van DNB met dagtekening 15 mei 2012 eerst op 25 mei 2012, dus na de stemmingen van 22 mei 2012, aan de Kamer te doen toekomen? Waarom heeft de staatssecretaris het parlement niet voorafgaande aan de stemmingen geïnformeerd over het feit dat de brief van DNB ontvangen was? Dit klemmt des te meer omdat op 15 mei 2012 bij de regeling van werkzaamheden een Kamerlid van het CDA gesteld heeft: «Ik verzoek de staatssecretaris om de Kamer uiterlijk morgenavond de brief van de Nederlandsche Bank, met of zonder een toelichting van hem, te doen toekomen.» Graag een reactie van de staatssecretaris.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de bevindingen van DNB over de effecten van een verhoogde opbrengst van de bankenbelasting op de kredietverlening.

Klopt het dat een daling van de kredietverlening van € 20 mld. slechts wordt gerealiseerd in het meest ongunstige scenario en dat de kans hierop zeer klein is? Kan de staatssecretaris bevestigen dat de inschattingen die DNB maakt met grote onzekerheid zijn omgeven?

Is de staatssecretaris van mening dat, om de gevolgen van een bankenbelasting op de kredietverlening op een realistische manier in kaart te brengen, gekeken dient te worden naar de gevolgen van een dergelijke belasting in het buitenland? Hebben DNB of de staatssecretaris onderzoek gedaan naar de effecten op de kredietverlening in andere landen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan er een overzicht worden gegeven van de effecten van de bankenbelasting op de kredietverlening in andere landen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris van Financiën over de bevindingen van DNB over effecten van een verhoogde opbrengst van de bankenbelasting op de kredietverlening. Deze leden hebben hierover enkele vragen.

De leden van de ChristenUnie-fractie begrijpen het verschil in de schattingen van de effecten op de kredietverlening als het gaat om uiteenlopende belastingopbrengsten (€ 300 mln. vs. € 600 mln.). De twee scenario's die DNB hanteert om tot een schatting te komen van de effecten op de kredietverlening roepen echter nog wel vragen op voor de genoemde leden. Het verschil tussen beide scenario's is zeer groot (€ 1 mld. euro tegenover € 20 mld. euro per jaar, oftewel 0,1% versus 2%). Tegelijkertijd benadrukt DNB dat het effect op de kredietverlening moeilijk kwantificeerbaar is en dat het gaat om een grove benadering. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen waarom DNB voor beide scenario's niet heeft gekozen voor bandbreedtes om de effecten aan te geven.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe de «gemiddelde hefboom» van 33,33 is bepaald, waarmee de effecten in scenario 2 zijn berekend. Zijn er ook alternatieven om het effect in dit scenario te berekenen?

DNB geeft aan dat naarmate de opbrengst van de bankenbelasting verder wordt verhoogd, de gevolgen zich steeds meer bewegen naar een scenario waarin de bankenbelasting volledig ten laste van de kredietverlening gaat. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of de staatssecretaris hier nader op in kan gaan. Wat zijn bijvoorbeeld de gevolgen van een verhoging van de opbrengst van de bankenbelasting naar € 1 mld.? Welk deel komt dan ten laste van de kredietverlening?

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen in de brief van de staatssecretaris van 25 mei 2012 dat DNB de effecten op de kredietverlening van verschillende maatregelen zal blijven monitoren. Genoemde leden vragen wanneer de staatssecretaris van plan is in te grijpen: welk daling van de kredietverlening acht de staatssecretaris aanvaardbaar?